

PRED PRIHODOM ITALIJANSKIH UPRAVNIKOV**Sporazum o Trstu podpisan in objavljen***Začasnost, v katero ne verjamejo - Slovenske šole zajamčene - Dvojezičnost na uradih in sodnijah - Med našim ljudstvom vlada splošno nezaupanje*

Kar je slovensko tržaško prebivalstvo že tédne s skrbjo in trepetom pričakovalo, se je zgodilo v torek, 5. oktobra. Zastopniki Amerike, Velike Britanije, Italije in Jugoslavije so ob 1. uri popoldne podpisali v Londonu sporazum o Trstu.

»ZAČASNA REŠITEV«

Pogodba sestoji iz treh delov. V prvem je rečeno, da preide uprava Trsta in cone A od Angležev in Amerikancev na Italijo.

Podpisniki se trudijo dokazati svetu, da s svojim sporazumom niso prekršili mirovne pogodbe; ta ostane še nadalje v polni veljavi. To se pravi, da Trst in cona A nista postali del Italije, temveč tvorita skupno s cono B še vedno Svobodno tržaško ozemlje. Italijanski visoki uradnik, ki naj nadomesti generala Wintertona, bo za svoje delo odgovarjal naravnost Varnostnemu svetu Združenih narodov in ne Rimu. Tržačani bi po teh uradnih zatrdilih ohranili vse svoboščine, ki jim jih daje mirovna pogodba. Ker ne postanejo običajni italijanski državljani, jim recimo ne bo treba služiti v laški vojski.

Če ostane Svobodno tržaško ozemlje nespremenjeno in mirovna pogodba nedotaknjena, se ljudem vsiljuje vprašanje: Kaj se je torej spremenilo v naši deželi? Nič drugega — odgovarjajo Angleži in Amerikanci — kakor to, da bo namesto Wintertona prevzel vrhovno upravno oblast nad področjem Italijan.

Da bi se zavarovali pred očitkom, da so pogazili od njih samih podpisano pogodbo, so naredili še tole: besedilo sporazuma so predložili Združenim narodom in bodo poslali tudi vsem državam podpisnicam mirovne pogodbe z Italijo.

Na zunaj se hočejo torej držati zakona, prikazati sporazum le za navaden prehod uprave iz ene roke v drugo ter obeležiti rešitev tržaškega vprašanja SAMO ZA ZACASNO.

RORBA SE ŠELE ZAČENJA

Zanimivo je pri tem to, da v začasnost rešitve oni sami ne verjamejo. Kdo naj prežene jugoslovansko vojsko iz cone B ali italijansko iz cone A, ko se tu usidrata? Za to bi bila potrebna nova vojna.

Ko je inozemski časnikar v torek vprašal načelnika italijanske vlade, ali je rešitev začasna, je Scelba odgovoril: »Za Trst ne! V Trstu homo ostali. Rešitev je začasna za ostalo.«

Začasnost ima, kakor vidimo, kljub temu daljnosežne politične posledice. Črnilo na

pogodbi se ni še posušilo, ko je Scelba že izjavil, da se Italija nikakor ne mara odpovedati področju, ki je danes pod jugoslovansko upravo.

Jugoslavija je lahko v to privolila samo pod pogojem, da se tudi ona ne odpove niti coni A niti mestu Trstu.

Tržačanom samim daje pa začasnost nesporno pravico, da se smejo tudi v bodočnosti boriti za Svobodno ozemlje v smislu mirovne pogodbe. Taka borba bi bila popolnoma zakonita in nihče ne bi mogel klicati Tržačanov zavoljo takega programa na odgovornost.

Ravno tako jasno pa je, da se italijanski nacionalizem ne bo zadovoljil s cono B. Ze danes terja Pulo, Reko, bivšo Julijsko krajino in celo Dalmacijo. V odgovor bo Jugoslavija zahtevala zase Gorico, Beneško Slovenijo in Kanalsko dolino.

S sporazumom o Trstu se pričinja torej med Italijani in Jugoslovani velika zgodovinska borba za nove meje na Jadranu. V bistvu ne gre za končni sporazum, temveč za premirje.

Amerikanci in Angleži se tega zavedajo in si perejo roke: izjavili so, da je tržaško vprašanje zanje rešeno in da se v bodoče ne mislijo več z njim ukvarjati. S tem je padla deklaracija od 20. marca in odslej ostaneta Italija in Jugoslavija na Jadranu sami. Pomagajta naj si, kakor znata in moreta!

ZAŠČITA NARODNIH MANJŠIN

Zapadni državniki gledajo na pogodbo z drugačnimi očmi. V svojih izjavah trdijo, da bo po podpisu sporazuma zavladalo med sosedom prijateljstvo. Isto upanje izražajo tudi predstavniki Italije in Jugoslavije.

Najboljši dokaz, da hočejo v teh krajih ustvariti ozračje resničnega miru, je po njihovem v drugem delu pogodbe. Ta vsebuje tako zvani narodnostni statut, v katerem so zelo podrobno in natančno našteje pravice, ki jih bodo uživali Slovenci v coni A in Italijani v coni B.

Zagotovljene so jim najprej šole v materinem jeziku. V sporazumu je vsem obstoječim slovenskim otroškim vrtecem, vsem slovenskim osnovnim in srednjim šolam in vsem strokovnim tečajem cone A zajamčen trajen obstanek. Tečaje bodo spremenili v strokovne šole. Da bi bil njihov obstoj res zanesljiv, je zajamčen, so sporazumu dodali natančen in izčrpen seznam vseh naših šol in otroških vrtec ter določili, da se nobena šola ne sme zapreti, če se Italijani in Jugoslovani prej o tem ne sporazumejo.

Na naših šolah smejo poučevati le učitelji in profesorji, ki so iste narodnosti kakor učenci. Naše šole postanejo stalne in v vsakem pogledu enakopravne italijanskim: to velja ravno tako glede poslopij, števila in službene položaja učiteljev in profesorjev kakor tudi glede preskrbe z učbeniki in ostalimi materialnimi sredstvi.

Našim učnim močem, ki nimajo predpisanih diplom in spričeval, bo dana prilika, da položijo v teku 4 let potrebne izpite ter postanejo tako redni člani učiteljskega zbora. V tem času jih oblastvo ne sme odpustiti iz službe.

NARODNI DOMOVI

Slovincem je v sporazumu priznana pravica do tiska v materinem jeziku. Njihove športne, vzgojne in kulturne organizacije se bodo lahko svobodno razvijale ter uživale iste ugodnosti kakor italijanske. Med drugim jim morajo biti na enak način dostopna »javna poslopja«, to se pravi v Trstu občinsko gledališče Verdi, kjer Slovenci doslej niso smeli imeti nobene prireditve, medtem ko so tuje tam svobodno nastopali.

V sporazumu je obenem poskrbljeno, da se Slovincem vrnejo nekateri opropani prosvetni domovi: dobili bodo spet Narodna domova pri Sv. Ivanu in v Rojanu. Namesto Rojana si lahko izberejo kako drugo predmestje. Italijanska vlada se je obvezala zgraditi in opremiti za slovensko narodno skupnost veliko poslopje tudi v središču Trsta, in sicer v ulici Petronio. To naj bi bilo nadomestilo za požgani Narodni dom Balkan na trgu Oberdank. Tu bo nameščeno naše gledališče in bodo imele sedež druge slovenske prosvetne organizacije.

ENAKOPRAVNOST PRI NAMESTITVAH IN V GOSPODARSTVU

Sporazum določa, da morajo Slovenci biti »pravično zastopani« tudi v javnih uradih, pri čemer se izrecno omenja šolsko nadzornišvo.

Priznana nam je pravica, da se enakopravno udeležujemo na vseh področjih trgovine, industrije in poljedelstva, in v ta namen si lahko ustanovimo vsa potrebna »gospodarska združenja« in druge organizacije. To se nam zdi važno, kajti Slovincem niso doslej dovolili niti skromne kmečke zadrage in v mestu smo ostali do danes brez lastnega delavnega zavoda. Ta težka krivica je sedaj odpravljena!

(Nadaljevanje na 3. strani)

NOVICE Z VSEGA SVETA

VELIK CHURCHILLOV USPEH

Po propadu evropske vojske so mnogi mislili, da je sloga med zapadnimi državami pokopana. Amerika je že grozila, da se hoče v Evropi nasloniti na Nemčijo in obrniti Franciji hrbet. Zdelo se je, da tudi zborovanje 9 držav v Londonu ne bo več sposobno premagati nasprotij med zapadnjaki.

Zgodilo se je pa, da so državniki vendar izpeljali voz iz blata. To je zasluga Angležev. Francozom so obljubili, da jim hočejo stati pri obrambi Evrope zvesto ob strani, da bi Nemci ne tislili Francije v kot. Sprejeli so torej glavno zahtevo Mendès-Francea.

Povrhu je Adenauer izjavil, da se Nemčija prostovoljno odpove izdelovanju kemijskega in atomskega orožja ter da sprejme nadzorstvo nad svojimi oboroženimi silami. Padla je druga ovira.

Zato postane Nemčija spet popolnoma neodvisna država, enakopraven zaveznik Velike Britanije, Francije, Belgije, Holandije, Luksemburga in Italije ter vstopi v Atlantsko zvezo.

Mendès-France je v bistvu zmagal in učvrstil svoj položaj. Obenem je rešena sloga med zavezniki in zagotovljeno sodelovanje med zapadno-evropskimi narodi.

TITO O TRŽAŠKEM SPORAZUMU

Tito je v sredo govoril v Sarajevu. »Če bi nas kdo vprašal,« je dejal, »ali smo s tako rešitvijo zadovoljni, bi jaz mirne duše rekel, da nismo.« Zakaj ne? Ker je Jugoslavija preveč žrtvovala. To je storila zaradi miru v svetu, kjer je že tako dovolj smodnika in nevarnih žarišč. Sporazum je še vedno mnogo cenejši kakor vojni spopad.

Tito upa, da se bodo odnesi med Italijo in Jugoslavijo sedaj normalizirali in da se v Italiji obrzdajo tiste strasti, ki še zmeraj zadržujejo ozračje med obema državama.

OTROCI POLICISTI

Pretekli ponedeljek so praznovali v Beogradu »mednarodni dan otroka«. Namesto redarjev so na cestah opravljali službo prometnih policistov 7 do 10-letni dečki v uniformah.

V mestu se ni pripetila nobena nesreča. Le zvečer je bilo težko prepričati dečke, da izročijo službo pravim policistom.

OBMEJNI PROMET

V teku dveh mesecev se bodo zastopniki Jugoslavije in Italije sestali, da uredijo osebni in blagovni promet med Trstom in ekoliškimi kraji.

Dokler se sporazum ne podpiše, morajo oblastva sama od sebe čim bolj olajšati promet med obema conama.

Od sporazuma je odvisno, ali bodo naši kmetje mogli še nadalje prodajati svoje pridelke v Trstu. Ker gre za njihov gospodarski obstanek, pričakujemo, da bo matična država rešila vprašanje v njihovo korist.

NEMIRI V TUNIZIJI

Mendès-France se je, kakor smo pisali, sporazumel s političnimi voditelji v Tuniziji, da da deželi samostojno vlado in široko samoupravo.

Temu so se skrajni nacionalisti uprli. Najraje bi Francoze pregnali iz Tunizije. Fran-

coska vojska je morala uporabiti proti njih oboroženim oddelkom celo zrakoplove, ki so metali nanje majhne bombe. Ubitih je bilo 12 upornikov.

Borba za neodvisnost se širi raed vse narode na svetu.

PROTEST JUGOSLOVANSKE DELEGACIJE

Predstavniki Jugoslavije v Trstu se je večeraj oglasil pri ZVU in protestiral zoper napad na slovensko gostilno Capuzzera kakor tudi zoper protijugoslovanske demonstracije na tržaških ulicah.

Taka dejanja so v ostrem nasprotju s sporazumom o Trstu.

BODOČE VREMENSKE REVOLUCIJE

Sovjetska zveza namerava izkoristiti atomsko energijo tudi v gospodarske namene. Odbor ruskih učenjakov izdeluje načrte, po katerih bi na skrajnem severu Sibirije porušili cela gorovja ter obrnili tok raznih rek, tako Jeniseja in Oba, proti jugu in zapadu. Reke bi povezali s kanali in ustvarili v srecu Azije velikanska umetna jezera. Tu bi zgradili električne centrale in naprave za namakanje zemlje. Neizmerne puščave bi se s časom spremenile v rodovitna polja.

Vremenoslovci, ki so pravkar zbrani na mednarodnem zasedanju v Zenevi, izjavljajo, da bi nastala v podnebjju Evrone prava revolucija, če bi Rusi uresničili svoje načrte. Planine v Švici, Italiji in Franciji bi ostale n. pr. brez snega. Vreme v teh in drugih deželah bi se popolnoma spremenilo, s tem seveda tudi njih poljedelstvo in gospodarsko življenje.

JETIKA BO KMALU PREMAGANA

V Madridu so pravkar zaključili mednarodno zborovanje zdravnikov za pobijanje jetike. Nemeč dr. Gerhard Domack, ki je svojčas prejel Nobelovo nagrado za medicino, je ugotovil, da borba proti jetiki v zadnjih letih silno napreduje. Upamo — je rekel — da se nam bo z načrtnim mednarodnim sodelovanjem posrečilo tuberkulozo kot bolezen v doglednem času sploh — odpraviti.

VRHOVNO VODSTVO KAT. CERKVE

Te dni je umrl v Rimu kardinal Borgonini-Duca. Zbor kardinalov ima sedaj 67 članov. Od teh je 23 Italijanov in 44 drugih narodnosti. Inozemci imajo torej skoro dvetretjinsko večino. V Vatikanu samem, od koder dejansko vodijo Cerkev, so pa Italijani v precejšnji večini.

VAŽNA USTANOVA

V Boenu so pred kratkim odprli Južnotirolski kulturni zavod. Konec septembra je organiziral prve visokošolske tečaje, na katerih so predavali številni profesorji iz Zapadne Nemčije in Avstrije. Naloga zavoda — je rekel manjšinski senator Raffener — je v tem, da učvrsti naše dijake v nemški kulturi, h kateri po narodnosti in jeziku spadajo. Z italijansko omiko se seznanjajo že kot državljani Italije.

Zavod drži stike z vsemi južnotirolskimi visokošolci, raztresenimi po Italiji in inozemstvu, jim daje nasvete pri izbiranju poklica in skrbi za njih vzgojo. Naši bodoči voditelji — je dejal Raffener, morajo biti

ljudje, ki ljubijo resnico in sovražijo laž in ostanejo, četudi bi se še tako visoko povzpeli, tesno zvezani s svojim ljudstvom. Biti morajo enostavni in skromni, da jim bo tudi preprost človek lahko zaupal.

MEŠANA KOMISIJA

Jugoslavija in Italija sta sklenili ustanoviti komisijo, v kateri bodo predstavniki ene ali druge države. Imela bo nalogo paziti na to, da se sporazum o Trstu dejansko izvaja. Nanjo se bo smel pritožiti kdorkoli meni, da se mu godi krivica. Potovala bo lahko po obeh conah in preiskala razmere na mestu samem.

Ta komisija je ena najvažnejših ustanov dogovora.

KONEC GOSPODARSKE VOJNE

Med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo je vladalo zadnjih 6 let hudo sovrašтво. Rusija je pretrgala z Jugoslavijo vse gospodarske zveze: niti kilogram blaga si nista deželi v tem času izmenjali. Sedaj je Rusija gospodarsko vojno prenehala in podpisala z Jugoslavijo trgovinski sporazum. Posledica Stalineve smrti!

OD ČESA SO ODVISNI ODNOSI NA JADRANU

Predsednika zunanjepolitičnega odbora jugoslovanskega parlamenta Vladimira Popovića je tržaški časnikar V. Mihelj vprašal, kakšen je pomen narodnostnega statuta.

»Statut,« je odgovoril, »je velike važnosti za življenje manjšin samih kakor tudi za bodoče odnose med Jugoslavijo in Italijo.«

»Čeprav imamo iz preteklosti slabe izkušnje,« je še rekel, »upamo, da se bo to pot Italija držala določil pogodbe.«

Od poštenega ravnanja s tržaškimi Slovenci je torej odvisna bodoča politika med sedoma na Jadranu.

KATERI KRAJI PRIDEJO V CONO B?

Gre za pas, ki obsega nekaj nad 11 tisoč kvadratnih kilometrov in okoli 3000 prebivalcev. Med drugimi pridejo v cono B slovenske vasi Plavje, Skofije, Božiči, Hrvatini, Barizoni in Sv. Jernej.

Ostale meje našega področja ostanejo nespremenjene.

Novo mejo bodo potegnili zavezniki in Jugoslovani najkasneje v roku treh tednov.

SOVJETSKA ZVEZA MOLČI

Odkar so se začela pogajanja o Trstu, in tudi po podpisu sporazuma, Rusija dosledno molči.

Ker si ne moremo misliti, da bi se taka vellesila bala povedati svetu svoje mnenje, moramo sklepati, da se tudi Rusija z delitvijo našega ozemlja — strinja.

PRIJAZEN NASVET FAŠISTOM

V italijanskem senatu so imeli kaj burno debato o tržaškem sporazumu. Socialist Lusu si je privoščil fašiste in ljubeznivo pripomnil: »Fašisti imajo danes samo eno politično dolžnost: molčati, izginiti in se truditi, da jih svet pozabi!«

SVOBODNA LUKA

V pogodbi o Trstu se je italijanska vlada obvezala sklicati v najkrajšem času sestanek držav iz zaledja, da dokončno uredi prsto luko za potrebe mednarodne trgovine.

Upajmo, da bo svobodno pristanišče nekoliko poživilo naše gospodarstvo.

Sporazum o Trstu podpisan in objavljen

(Nadaljevanje s 3. strani)

Slovenci, ki izvršujejo različne poklice, a nimajo potrebnih diplom in spričeval, lahko nemoteno nadaljujejo svoje delo. Dan jim je rok 4 let, da si pridobe predpisane listine.

Italija se obvezuje, da ho s Slovenci ravnala pravično tudi pri odmerjanju davkov in socialnih zavarovalnin in jemlje nase dolžnost, da bo izplačevala pokojnine našim vojnim invalidom in članom družin padlih v vojni.

PRAVICE SLOVENSKEGA JEZIKA

Slovenecem je zajamčena pravica, da se svobodno poslužujejo svojega jezika ne samo v osebnih, temveč tudi v uradnih odnosih Z UPRAVNIMI IN SODNIMI OBLASTVI cone A.

Imeli bodo pravico, da od oblastev dobijo odgovor v svojem jeziku. Isto velja o ustnih odgovorih. Če ne gre drugače, dobe odgovor v svojem jeziku po tolmačih. »Pri dopisovanju morajo oblastva preskrbeti vsaj prevod odgovora.«

Javne listine, ki se nanašajo na Slovence, in med te spadajo tudi sodne razsodbe, bodo opremljene s prevodom v slovenščini. Isto velja za uradna obvestila, javne proglašenja in publikacije.

Iz tega sledi, da bodo Slovenci z vsemi uradi in tudi s tržaško občino lahko ustno in pismeno občevali v slovenščini in da jim bo ta morala odgovarjati v istem jeziku. Vsi uradi, med njimi tržaško županstvo, bodo morali izdajati javne proglašenja v obeh jezikih. Dvojezičen bi moral biti uradni list, dvojezični vsi uradni časopisi tržaške občine.

JAVNI NAPISI

Sporazum predpisuje, da morajo biti v občinah, kjer je najmanj ena četrtina Slovencev, napisi na javnih ustanovah pisani v obeh jezikih. V poštev prihajajo državni in občinski uradi, med njimi davkarija, šole in policija. Dvojezičnost velja tudi za krajevna imena in ulične napise.

Krivičen odlok generala Wintertona in dr. Palutana je padel, na devinsko-nabrežinski obali se bodo spet prikazali slovenski napisi. Naša pravica je zmagala.

Kar se tiče Trsta samega, so določili naslednje: Dvojezičnost se uvede v »tiste volilne enote tržaške občine«, kjer živi vsaj četrtina Slovencev.

To pomeni, da bi po sporazumu morali vpeljati dvojezična krajevna in ulična imena in dvojezične napise na vseh državnih in občinskih ustanovah v krajih kakor Kontovec, Prosek, Opčine, Lonjer, Trebče, Sv. Križ, Bazovica, Gropada, Sv. Ivan, Barkovlje in Skedenj.

»NEOVIRAN KULTURNI RAZVOJ«

Kdor vse to prebere in trezno premisli, mora priznati, da so v sporazumu bile Slovincem priznane res pomembne pravice. Če bi izvedli v praktičnem življenju, kar so zapisali in obljubili, bi položaj tržaških Slovencev moral postati celo boljši kakor je bil pod ZVU.

Saj je v pogodbi izrecno poudarjeno, da nam Italija jamči naš narodni značaj in »neovirani razvoj« slovenske kulture.

V 3. točki narodnostnega statuta je reče no, da je podžiganje plemenske mrznje in

hujskanje naroda proti narodu prepovedano in bosta obe državi taka dejanja KAZNOVALI!

Iziti bi moral poseben zakon, ki bi nacionalistične hujskače res pošteno prijel in vtaknil v ječo.

Da je tak zakon krvavo potreben, nam dokazujejo zadnji dogodki v Trstu. Brž ko je bil sporazum razglašen in je bilo jasno, da se vrne v Trst Italija, je skupina šovinističnih mladičev naskočila slovensko gostilno pri Sv. Ivanu. Policija ni aretirala nikogar. Ravno tako je mirno poslušala, kako nas nacionalisti po mestu psujejo s »ščavici« in žalijo naš narod.

LJUDSTVO JE POLNO NEZAUPANJA

Sporazum je bil podpisan pred nekaj dnevi, a že se dvigajo zoper njega glasovi tudi v resnih in celo uradnih italijanskih krogih. Politični predstavnik rimske vlade pri ZVU minister Fracassi ni zadovoljen z dvojezičnimi napisi v predmestjih in okolici Trsta. Zgodila se je najbrž pomota — je rekel pri sestavljanju besedila pogodbe.

Predsednik tržaške odvetniške zbornice dr. Antonini je včeraj izjavil, da italijanski

Trst ne more prenesti nekaterih določb sporazuma. Gre seveda za jezikovne pravice Slovencev. »Naša naloga je, da jih omilimo!« je poudaril.

To je vojna napoved narodnostnemu statutu! Kako se bodo nacionalisti borili, nam je znano. Na Slovence bodo izvajali pritisk, jim na vse načine grozili, da bi se sami ne hoteli posluževati pravic, ki jim jih daje zakon. Tak redostojen pritisk doživljajo že danes starsi naših šolskih otrok.

Kdo bi se čudil, da je naše ljudstvo polno nezaupanja? Prebridke so njegove izkušnje iz temne dobe fašizma in iz povojnih let, ko so nad njim vladali različni Bartoliji in Palutani. Naši ljudje so prepričani, da bodo laški nacionalisti uredili vse, da nas ukanijo za naše pravice.

Upamo pa, da se jim to pot ne bo posrečilo. Naša matična država ne bo dovolila tako očitne prevare.

Tržaški Slovenci se bodo znali tudi sami braniti. Kar je med nami neznačajnih in bojazljivih, bodo odleteli. Naj jih nosi veter kakor gnilo listje! Jedro naroda je pa zdravo in junaško. Iz njega se bo dvignil slovenski rod, ki pojde pogumno v boj za pravico in ta bo končno — zmagal!

IZJAVA

»Izvršni odbor Slov. kršč. zveze je na seji od 6. oktobra razpravljal o položaju, ki je nastal po podpisu sporazuma o Trstu, in sklenil nadaljevati borbo za Svobodno tržaško ozemlje v smislu mirovne pogodbe.

Odnos do bodoče uprave bo odvisen od tega, kakšno bo njeno ravnanje s Slovenci.

SKSZ poziva tržaške Slovence, naj v tem važnem zgodovinskem trenutku združijo vse sile v skupno obrambo svojih narodnih in socialnih pravic.«

PROGLAS GEN. WINTERTONA

V torek po podpisu sporazuma je poveljnik cone A Stoja spregovoril po radiu in med drugim dejal, da bo preteklo še nekaj časa, preden bodo angloameriške čete zapustile Trst. Medtem bo on odgovoren za red in mir v coni A. Omenil je tudi, da ima italijanska vlada namen Civilno policijo obdržati v službi.

SESTANEK WINTERTON—DE RENZI

V sredo popoldne je gen. Winterton sprejel italijanskega generala Edmonda De Renzija, kateremu bo po odhodu zavezniskih čet izročil oblast nad cono A. Angloamerikanci ostanejo v Trstu še 30 dni po podpisu sporazuma. Medtem morajo že izvesti spremembo demarkacijske črte med cono A in B.

Ko bo to urejeno, bo oblast prevzel italijanski civilni komisar Giovanni Palamara.

POLITIČNA KULTURA

Pretekli teden so se fašisti in komunisti v središču Rima pretepali. Fašisti so poskušali vdreti v glavno tajništvo nasprotnikov, a ko se jim ni posrečilo, so začeli metati kamenje v poslopje in razbijati šipe.

Pozneje so eksplodirale bombe na raznih sedežih komunistične stranke.

Kdaj bo med Italijani prenehala divjaška navada, da se proti idejnim nasprotnikom boriš s klofutami in bombami?

POBALINSKI NAPAD

Mladiči, ki so se v torek s kričanjem ves dan ogrevali po tržaških ulicah, so jo proti večeru mahili na motorjih proti Sv. Ivanu in tam napadli slovensko gostilno »Capuzera«.

K sreči se jim je napad ponesrečil. Gospodinja je namreč pravočasno zaprla velika vežna vrata. Zato niso mogli drugega, kot zmetati nekaj kamenja v okna gostilne. Ko je prišla policija, »junakov« ni bilo nikjer več. — Vse v znamenju sporazuma in prijateljstva!

TOTALNA VOJNA

Papež Pij XII. je 30. septembra govoril o tako zvani »totalni vojni«, v kateri so baje vsa sredstva dovoljena: atomske bombe, strupeni plini in bakterije, ki širijo med vojake in prebivalstvo kužne bolezni.

Poglavar Cerkve se vprašuje, ali je taka vojna dovoljena. Same v primeru, če jo kakki državi naravnost vsilijo in se ta mora braniti, pravi papež. Toda tudi tedaj se morajo taka sredstva uporabiti res samo za obrambo. Kdor samovoljno izzove totalno vojno, zagreši zločin, zavoljo katerega bi ga morala lastni narod in človeštvo najstrože kaznovati. Orožje tolike silovitosti, da človek nima več nad njim oblasti, je pa sploh prepovedano. Njegova uporaba je nemoralna, kajti tu ne gre več za obrambo, temveč za splošno uničevanje vsega človeškega življenja, kar ne more biti iz nobenega vzroka dovoljeno.

NAJSTAREJŠI KOLESAR

Nemčije Andrej Woelfel je dopolnil te dni 91. leto. Na rojstni dan je skočil na motorno kolo in se spustil v dir. Nenadoma je zasel med tovorni voz in avto; gledalcem je zastala sapa, ker so bili prepričani, da se ponesreči. Toda starček se je spretno izognil vsem oviram in ko je švignil mimo kavarne, je vzel s seboj še stolico in se zdrav vrnil. V življenju ni nikdar padel s kolesa. V priznanje so mu darovali častno srebrno iglo.

Dopisi s Tržaškega

SV. KRIŽ

Naši ljudje so potlačeni in vase zaprti. Ne radi govorijo o rešitvi tržaškega vprašanja, ker predobro poznajo tukajšnje Italijane in njihovo narodno nestrpnost. Lahki ne morejo razumeti, da žive na našem ozemlju že stoletja tudi ljudje druge narodnosti. Njihovi politični voditelji in časniki že leta podžigajo javnost samo k sovraštvu proti Slovincem.

Kdo naj se čudi, da je zaradi tega italijanska mladina podivjana!

Tako so se predvčerajšnjim pojavile skupine takih nasilnežev v Sv. Križu. Hoteli so pobarvati naše hiše in ceste z laškimi trobojnicami, a naleteli so na strnjen odpor vaščanov, ki so škvadraste nagnali s kamenjem iz sela. Ko so odšli proti Trstu, so zagrozili, da se vrnejo drugi dan v še večjem številu.

In res so izzivači spet prišli, toda le po glavni cesti, drveč na vozilih z veliko naglico skozi vas. Vse prebivalstvo je bilo namreč na nogah, pripravljeno, da se postavi fašistem po robu. Pobalini so spoznali, da se ne izplača začeti razgrajati in so jo zato spet popihali v mesto.

Ker so za vsako ceno hoteli izpeljati svoje načrte, so se v noči na 7. oktober ponovno vrnili, in sicer okrog 2. ure popoldne, ko so mislili, da so sami. Začeli so barvati zasebne hiše in ceste, a prebivalci so se jim spet postavili odločno v bran. Tedaj so se podali k Dovšakovi vili in zagnali pred njo dve bombi. K sreči se ena ni razpočila, druga pa je naredila veliko luknjo samo v asfaltni cesti. Ranjen ni bil nihče.

Vest o divjaškem dejanju capinov se je v zgodnjih urah razširila z bliskovito naglico po vseh okoliških vaseh ter zbudila v ljudstvu silno ogorčenje. Ljudje se sprašujejo, ali je to kultura, ki nam jo prinaša Italija. Kako naj ljudje zaupajo, da bo Italija spoštovala sporazum o Trstu ter dala Slovincem pravice, ki jim gredo? Zdi se, da se italijanski nacionalisti niso nič naučili iz preteklosti. Zopet padajo v stare napake.

Toda časi so se spremenili. Naše ljudstvo ne bo več trpelo, da bi jih nahujskani frkolini izzivali na domači zemlji. Če oblastva ne poskrbe pravočasno za zakoniti red in mir, bomo sami nasilneže ukrotili in temeljito naučili dostojnega obnašanja.

ZVU je opozorjena! Jugoslovanska vlada naj pa vestno zasleduje dogodke ter poskrbi, da se bo ravnokar sklenjeni sporazum pošteno izvajal. Če smo že tako poceni prišli spet pod oblast tujca, naj nam zagotovi vsaj to, da bo varno naše imetje in življenje.

V soboto zvečer je malo manjkalo, da ni prišlo na naši železniški postaji do smrtno nesreče. 26-letna Arcangela Faccinta je hotela prekoračiti progo in ni opazila vlaka, ki je tiho, a z veliko brzino hitel proti Trstu. Močan sunek jo je treščil ob tla. Pri tem si je ženska zlomila obe nogi. Le za las je ušla smrti.

Ali si že poravnal natočnino?

PLAVJE

Vest, da bo po novem sporazumu naša vas pripadala čoni B, nas je zelo presenetila, saj do objave dogovora ni na to nihče niti pomislil.

Zato je razumljivo, da nas je vest zbegala. Najbolj nas skrbi gospodarsko vprašanje. Plavčani smo po veliki večini kmetje in smo se v zadnjih letih preživljali skoraj izključno s prodajanjem povrtine v Trst. Ko bi nam to bilo v novem položaju nemogoče, bi bilo naše gospodarstvo prav kmalu uničeno. Obračamo se zato na obe državi, Jugoslavijo in Italijo, da nam zagotovita še nadaljnje trgovanje s Trstom. Prepričani smo, da bomo to dosegli. Prosimo, da nas v tem podprete!

Govorice, da se bodo nekateri naši vaščani izselili, so neresnične! Nihče tega ne namerava.

ZGONIK

V naši vasi smo preteklo nedeljo imeli veličastno marijansko prireditev. Bila je zares mogočna, kajti udeležilo se je ogromno število slovenskih vernikov iz vseh okoliških vasi: Stivana, Medje vasi, Devina, Sosljana, Mavhinj, Nabrežine, Sv. Križa in iz vseh vasi zgoniške občine. Že zgodaj popoldne so se začeli zbirati ljudje, ki so jih iz oddaljenih vasi vozili avtobusi. Ob 4. uri so se vsi zvrstili v sprevod. Spredaj so hodile v belo oblečene deklice, ki so nosile venče belih rož, med njimi pa so fantje nosili Marijine zastave. Za deklicami so stopala dekleta v primorskih narodnih nošah in nato zopet v belo oblečena odrasla dekleta. Stiri mladenke so nosile Marijin kip, ob dekletih pa je korakalo osem fantov; vsi so bili oblečeni v modre hlače in bele srajce.

V procesiji smo opazili nabrežinskega župana g. Terčona in zgoniškega župana dr. Obada. Za kipom so gg. župniki molili naprej rožni venče, a združeni pevski zbori so v odmorih peli Marijine pesmi. Prebivalci Zgonika so vse ceste in hiše, kjer se je vila procesija, zelo bogato okrasili. Postavili so tudi pet prelepih mlajev s pozdravi Materi božji. Eden izmed mlajev je posebno ugajal, ker so na njem klečali otroci in trosili cvetje ter peli slavospeve, ko se je sprevod vil pod njimi. Ne smemo pozabiti godbe, ki je med sprevodom spremljala vse pesmi. Ko se je to končalo, se je množica zbrala pred cerkvi, kjer je slavnostni govornik podal mnogo lepih misli. Po govoru se je slavnost nadaljevala v cerkvi in se zaključila okrog 6. ure. Takoj nato so začeli avtobusi voziti ljudi v njihove vasi.

Takega praznika naša vas že mnogo let ni videla.

RICMANJE

V bližini naše vasi, na cesti Katinara--Boršt, se je pretekli teden prevrnil s težkim motornim triciklom 20-letni Bruno Scheriani, doma iz Milj. Nesreča se je zgodila, ko je Scheriani hotel zavoziti z glavne ceste na levo; pri tem se je vozilo ragnilo na desno in se zvalilo po strmih pobočju navzdol. Na triciklu je sedel tudi 34-letni Julij Vecchiet.

Pri vratolomnem padcu sta se oba poškodovala, popolnoma uničeno pa je bilo vozilo.

NABREŽINA

Seje našega občinskega sveta so bile v zadnjih dveh letih znane po živahnosti in pestrosti bodisi pri razpravah upravno-gospodarskega, bodisi političnega značaja. Kakor je znano, so bili v ta občinski svet izvoljeni predstavniki vseh obstoječih slovenskih političnih organizacij na Tržaškem. Zato lahko trdimo, da tvori nabrežinski občinski svet nekak slovenski parlament. Ta značaj je prihajal do izraza skoraj na vsaki seji. Sklepi so bili vedno sprejeti po živahni, včasih celo ostri izmenjavi misli. In tako je prav, kajti le izčrpne in svobodne debate morejo roditi zaželeno sadove. Kdor je pa včeraj pristvoval izredni seji, ki jo je sklical upravni odbor, je naš bojeviti svet komaj spoznal. Zdi se, da je svetovalec manjkalo razboritosti in volje in so bili tam le zato, da nekaj poročajo. Morali bi namreč razpravljati o novem položaju, ki je nastal po podpisu sporazuma med Italijo in Jugoslavijo. O pravi razpravi ne moremo pravzaprav govoriti, ker se je omejila skoraj na samogovor župana. G. Terčon je sporočil, da je sklical sejo z namenom, da se najprej ugotovi, kaj vse je obč. svet naredil proti današnji rešitvi tržaškega vprašanja.

V drugem delu govora je nakazal, kakšno naj bo delo za bodočnost. Dejal je, da bo borba za uresničenje Stoja šla naprej. Sporazum smo prisiljeni sprejeti, ker smo bili postavljene pred izvršeno dejstvo in da se bomo še nadalje potegovali za enakopravnost obeh tu živečih narodnosti.

To naj bi bil program in naj bi prišel na zapisnik, da bodo zanamei zanj vedeli in se po njem ravnali.

Svetovalec Drago Legiša je v imenu SKSZ in SNS izjavil, da se z županom v glavnem strinja in obenem prečital izjavo, v kateri je bilo rečeno, da se bosta organizaciji naprej prizadevali za uresničenje Stoja. Ostale točke so vsebovale iste misli, ki jih je že prej župan nakazal. Izjava se je zaključila s pozivom, naj tržaški Slovenci v tem zgodovinskem trenutku združijo vse sile v obrambo svojih narodnih in socialnih pravic. Župan je nato predlagal enotno besedilo. Po desetminutnem odmoru je bilo sestavljeno in izglasovano. Glasovanja se je vzdržal samo svetovalec Srečko Colja (OF).

Med odmorom smo doživeli presenečenje. V sejni dvorano je vstopila večja skupina mladeničev z italijanskimi kokardami. Nad tem nenavadnim obiskom so se vsi prisotni začudili in ugibali, kakšen naj bi bil njegov namen. Po seji smo zvedeli, da želijo izobesiti na občinskem domu italijansko zastavo. Njihovemu odposlanstvu je župan dejal, da ni do sedaj prejel nobenega ukaza in da zato zastave ne bo dal. Ker so vztrajali pri zahtevi, češ da je to volja ene tretjine prebivalstva občine, je župan zahtevo odbil in dejal, da mora upoštevati voljo večine. Ni izključeno pa, da bo v prihodnjih dneh na ukaz višjega oblastva visela italijanska trobojnica tudi na občinski hiši v Nabrežini.

PROSEK

Skupina mlečnozobih razgrajačev, ovitih v zastave, se je iz Sv. Križa vračala skozi Prosek v Trst. Kot smo zvedeli, so jim Križani dobro podkurili. Tudi mi bi jim bili, a se niso upali ustaviti. Ropotali so le z motorji, a prestrašili so samo kokoši. Odkurili so jo zmagoslavno v ulico Cavano.

— Dopisi iz Goriške —

KONGRES V ŠTANDREŽU

V nedeljo smo goriški Slovenci preživeli v Standrežu zares lep in vesel dan. Sem se je zgrnila velika množica slovenskega ljudstva, ki je v svojem jedru globoko verno in ki Marijo posebno rado časti.

Marijino leto smo dostojno zaključili s kongresom v Standrežu. Ob treh popoldne se je vila po štandreški glavni cesti velika procesija. Vodil jo je dekan in častni kanonik msgr. Novak, ki je zastopal nadškofa msgr. Ambrosija. Udeležilo se je je nad 3000 vernikov. Ob prepevanju lepih Marijinih pesmi se je zasolilo marsikatero oko. Ljudstvo je pobožno molilo veseli del rožnega venca, razum pa se je poglobljal v skrivnost učlovečenja našega Odrešenika. Skrivnosti rožnega venca so nam po zvočniku razlagali čč. gg. dr. Klinec, dr. Močnik, travniški kaplan Mazora in števerjanski kaplan Cotič. O peti skrivnosti pa je imel lep nagovor štandreški župnik g. Stanič. V njem je poudaril Jezusovo in Marijino zvestobo ter ljubezen do rodne kraja, lastnega naroda, do materinega jezika in narodnih izročil.

Končno se je zbrala na trgu pred cerkvijo velika množica vernikov, ki je medtem narasla na 6000. Trg, ki je po obliki podoben kongresnemu trgu v Ljubljani, je zelo primeren za velike cerkvene prireditve. Ljudstvo je prepevalo litanije Matere božje tako, kot zmorejo le Slovenci, narod pevcev.

Nato je bila še posvetitev goriških Slovencev brezmadežnemu srecu Marijinemu.

S pesmijo in blagoslovom se je zaključila velika slovesnost, še prej pa je dr. Močnik prebral brzojavko, ki jo je slovenskim vernikom poslal v imenu sv. očeta njegov tajnik.

Nato je bila na lepem travniku za cerkvijo akademija, ki je trajala dve uri. Otvoril jo je dr. Humar, ki je lepo nakazal odmeve ljubezni in vdanosti Slovencev do Marije v slovenski literaturi, zlasti pesmi. Z odra so zopet odmevale izredno lepe pesmi. Poleg tega smo slišali tudi nekaj zbornih recitacij in gledali dramatični prizor Romarice iz Meškovega »Gobavega viteza«. V zadnjih pevskih točkah in v dramatičnem prizoru je nastopalo SKPD. Prireditve je močno dvignilo divno zvonenje štandreških zvonov, ki so pripomogli, da so naša srca zaživela v pravem krščanskem duhu.

TRGOVSKA ZBORNICA IN SLOVENC

Iz italijanskih listov smo zvedeli, da je upravni odbor trgovske zbornice sklenil izplačati raznim italijanskim ustanovam precej lepe zneske. Prav je, da podpira trgovska zbornica posamezne ustanove, saj je to socialna dolžnost vseh gospodarskih združenj. Ugotoviti le hočemo, da so mnogi člani trgovske zbornice Slovenci. Zato bi bilo dostojno, da se to važno združenje, ki živi tudi od slovenskega denarja, spomni pri razdajanju podpor tudi slovenskih ustanov.

Do danes se to ni zgodilo. Trgovska zbornica se ne zaveda, kako je treba pridobivati srea slovenskega ljudstva, kar naj bo v bodočnosti, kakor pravi Baresi, program pravih Italijanov do slovenske manjšine. Nič bi vam ne škodovalo, če bi se izkazali pravične

do Slovencev, zlasti v stvareh, ki se tičejo žepa. Gospod Baresi ve, da so lepe besede le dim!

IZ ŠTEVERJANA

Števerjan je lep pozimi, ko se od tu oziraš na verigo gora, pokritih s snegom, lep je zlasti spomladi, ko se trte naših vinskih goric bohotijo v cvetju. Toda domačini ga občudujemo tudi jeseni, ko se pripravljamo na trgatve. Tedaj naše gorice ožive in po njih se razlegajo vesele pesmi fantov in deklet. Tudi raznih norčij in smešnic ne manjka. To so dnevi izredno težkega dela in hudega napora, a tudi lepote in veselja.

Trud, ki ga nam povzroča mučno obdelovanje naših goric, premaga le prirojena ljubezen do rodne grude. Tujec bi ne bil nikoli sposoben prenesti tega napora. Našo težko borbo za vsakdanji kruh nam oblastva prav nič ne olajšajo, ker se za ljudske potrebe ne zanimajo in nanje sploh ne mislijo, čeprav jih vedno nanje opozarjamo po glasnikih javnega mnenja. Zakaj nam ne dovolijo proste žganjekuhe? Saj so tropine in drugi sadni odpadki naši pridelki, iz katerih bi imeli lahko lepe dohodke, če bi bila žganjekuha dovoljena, kakor je bilo nekoč v stari Avstriji in je tudi še danes v Jugoslaviji. Današnji zakoni o žganjekuhi so srednjeveški, nesocialni in nasprotni interesom kmečkega ljudstva, zato jih je treba odstraniti in uvesti čimprej prosto žganjekuho.

Vzradostili smo se, ko smo v zadnjih dveh dneh opazili, da napeljujejo elektriko v Grojni; končno so večletna moledovanja naših svetovalcev v goriškem občinskem svetu rodila uspeh. Upamo, da bo elektrika napeljana tudi v spodnjem Ščednu. Prav tako bi bilo treba napeljati elektriko v Jazbinah, kar bi ne bilo težko, saj je že napeljana na obeh blokih financarjev. Zadovoljni pa smo, da so cesto, ki naj poveže Jazbine s Števerjanom, že začeli graditi in nanjo navažajo grušč. Upamo, da dela ne bodo prekinjena ter da bo cesta končana pred zimo.

Tudi središče našega lepega Števerjana v bližini cerkve se lepša. Naš cerkovnik, g. Hlede Ciril, se je končno odločil, da prenovi svojo hišo, ki bi se mu sicer sesula na glavo, ker je zares že stara. Danes že občudujemo krasno in sončno teraso, ki se vije na eni strani hiše. Nič ne de, če se dobri in značajni mož nekoliko zadolži, njegova izredna delavnost in posnemanja vredna pridnost bo kmalu zbrisala morebitni dolg, a njegov obnovljeni dom bo v kras Števerjanu. Cestitamo!

Pod cerkvijo ob glavni cesti zidajo za financarje in crožnike kar dve lepi kasarni, ki bosta v kratkem dograjeni. Zgradnja teh dveh poslopij je bila nujno potrebna. S tem bo tudi ljudska šola dobila prostore, ki jih je do danes uporabljalo županstvo za pisarno. In to je izredno važno. Ob tej priliki opozarjamo županstvo in šolsko upravo, da šolske prostore čimprej prebelijo in vsestransko prečistijo, ker bi morala biti šola otrokom, zlasti deklicam, zares zgled lepote in čistosti. Še nekaj nas tišči. Učitelji otroke v šoli nekaj naučijo, a jim za njihovo obnašanje izven šole, zlasti v cerkvi, ni mnogo mar, saj zapuščajo takoj po pouku Števerjan in otroci ostanejo sami. Upamo, da se bo to

v kratkem spremenilo, ko bo pripravljeno stanovanje za učitelja v šoli. Nadzorstvo učiteljev nad otroki in stik z njihovimi starši izven šole sta nujno potrebna, ker le tako se lahko vzgoji zdrav naraščaj.

IZ RONK

Pretekli četrtek, 29. septembra, so nena doma odpeljali v tržiško bolnico tri žene. Zdravnik je ugotovil, da so se zastrupile z mesom. Vse tri se nahajajo v težkem stanju, ena izmed njih je celo v smrtni nevarnosti.

Ze pred nekaj dnevi se je tudi v Zagraju zgodil podoben primer. Mož in žena sta našla na dvorišču mrtvega zajca, katerega je zavrgel sosed. Lepo sta ga drla in si ga spekla. Toda meso je bilo pokvarjeno in sta se zastrupila.

Oba primera nas opozarjata, da moramo biti pri uživanju mesa zelo previdni, če hočemo ohraniti zdrave želodce!

TRŽIČ

Od 1. oktobra dalje bodo odprte mesnice v ponedeljek, torek, sredo četrtek in petek od 7.30 do 12.30, popoldne pa zaprte; le v soboto bodo odprte ne le od 7.30 do 12.30, ampak tudi popoldne od 16. do 20. ure. Ob nedeljah so mesnice zaprte.

Z novim urnikom ni razen mesarjev pri nas nihče zadovoljen. Posebno se jezijo delavci in njihove žene, ki delajo v tovarnah. Kdaj naj kupijo meso? Ali naj ga kupijo zjutraj in drže ves dopoldan v svojih torbah? Tako se jim pokvarijo torbe in meso!

Urniki je treba spremeniti tako, da bodo mesnice odprte tudi popoldne in lahko kupijo meso tudi delavke, ko gredo po dokončanem delu domov.

IZ KRMINA

V zadnjem času se je pri nas kar razpasla strast za tatvino koles. Ob koncu septembra jih je izginilo kar pet. Policiji se je posrečilo aretirati dva specialista v tej novi stroki. Doma sta iz Tržiča. Imeni tatinskih prijateljkov kažeta, da je eden čistokrven Italijan, drugi pa Slovenec. Italijan se imenuje Stelio Bolletti, Slovenec pa Konstantin Gergolet.

Sedaj sta prijateljčka v tatinstvu v naših zaporih in sta vsaj za nekaj časa rešena naprov.

Če sta se lahko Slovenec in Italijan sporazumela med seboj v slabem, upamo, da se bodo Slovenci in Italijani še toliko laže lahko sporazumeli v dobrem.

Ta teden bo v Krminu in Plešivem zborovanje vinogradnikov. Odposlanci goriškega kmetijskega urada nas bodo poučili o pravilnem kletarjenju. To delo je potrebno in hvale vredno, a zlo tiči za nas Slovencev, da nima ta važni urad slovenskih predavateljev, ki bi mogli opravljati plodovito poučno delo med slovenskimi vinogradniki. Ravnatelj tega urada bi storil veliko in koristno dejanje za državo, če bi tako zadostil željam slovenskega kmeta.

RAZSTAVA ČIPK

V nedeljo so slovesno odprli v Gorici razstavo čipk. Navzoč je bil prefekt in drugi oblastniki.

Razstava, ki je v ul. Morelli v poslopju trgovske zbornice, je zelo lepa in zanimiva. Zato priporočamo našim ženskam, da si jo ogledajo in primerjajo naše čipke z idrijskimi, ki uživajo svetovni sloves.

Spomini iz starega Trsta

Mestni rektorji so pošiljali prošnje na Dunaj in trdili, da se bo »kruhov punt« končal le, ko bo spet dovoljena prosta prodaja. Čez nekaj let so res tem prošnjam ugodili in škedenjske bige so postale še imenitnejše.

Z žitom se je okoristil še neki drugi cesarski oskrbnik, Pompeo Brigido. Naj pa še o njem kaj povem.

Nekaj let po izbruhu francoske revolucije je prišla stroga prepoved, da se ne sme več izvažati žita iz avstrijskih dežel. Odlok so dobili guvernerji tajno že nekaj dni pred terminom. Brigido jo je pa brž stuhtal. Na tiho je opozoril bogate tržaške trgovce, naj natovorijo ladje z žitom in odplujejo na morje. Ko so ladje izginile za obzorjem, je Brigido dal razglasiti cesarsko povelje, namreč, da se žito ne sme izvažati. Tako je bil volk sit in koza cela, v guvernerjevem žepu pa — 100.000 goldinarjev več. Pa povejte, če ni »oblasta« že takrat znala prebrisano nastopiti.

NOVA METLA

Dokler je vladala Marija Terezija, je vse teklo nekam bolj patriarhalno. Na Dunaju so gledali na državljane kot na neobogljeno

otročad, ki jo je treba voditi za roko. Tudi glede Trsta so se držali besed: le počasi, ne prenašlo.

Z nastopom Jožefa II. (1780—1790) pa je prišla nova metla. Hotel je pomesti s stari. Bil je prósveltjeni cinik na cesarskem prestolu. Hitro je opazil napake in je osvrknil zaničrkeže. Ko je vladal skupno z materjo, je l. 1775 obiskal Trst. To pot ni bilo sprejemov in trušča. Mož je trezno proučil položaj mesta in nič mu ni ušlo. Po obisku si je takole zapisal: »Luko in ladje so Tržičani zgradili, ko je še bilo navdušenje domoljubna dolžnost, danes pa v luki vse gnije in burja to delo pospešuje.«

PONEMČEVANJE — DRŽAVA JE BOG

Naj bo zapisano, da je cesar Jožef imel tudi o Goričanih pikro mnenje. »Mesto se mi zdi umazano gnezdo,« je dejal o Gorici, »in tudi tiči v njem niso nič kaj prida.« Pa naj mu bo odpuščno! Saj ga je tudi on lomil, ker je bil med drugim še trmast Nemeec.

Ko je zasedel prestol, je Jožef II. hotel narediti iz Avstrije povsem nemško državo.

Trst naj bi postal »eine Tür von Deutschland«, to je »vrata Nemčije«. Ukazal je, da se morajo vsi državni uradniki v treh letih naučiti nemščine, če ne, zgube službo. Tudi na tržaško sodnijo je vpeljal nemščino kot uradni jezik.

Posebno hud boj je bil med vlado in tržaško občino zaradi šol. V Trstu so se šole delile v štiri vrste. Bile so nemške, francoske, latinske in posebne šole za plemiške otroke. Občina je na lastno pest odprla dve italijanski šoli, ki ju je pa vlada kmalu zaprla. Zato so bogate družine pošiljale otroke v šolo na Beneškem.

Cesar in njegovi ministri so bili mnenja, da se mora država vtikati celo v zasebne zadeve podložnikov. Vse mora biti centralizirano ali osredotočeno v državi, ki kot neko božanstvo vlada nad narodi in posamezniki. Eden izmed prvih Jožefovih ukazov je bil, da se Tržaška in Goriška združita v eno pokrajino z nemško upravo. Leta 1786 je odpravil posebne mestne statute. To je bilo bridko za stare patricije, ki so branili italijanstvo Trsta. Novim trgovskim prišlecem je bilo malo mar, kdo vlada, samo da teče kupčija. Delavci in težaki v pristanu se pa itak niso smeli brigati za politiko. Zato je ponemčevanje in centralizacija šla brez ovir.

Država se je vtikala tudi v čisto cerkvene razmere. Cesar je predpisal, da ne sme goriti več kot šest sveč na oltarju, odpravil je mnogo praznikov in božjih potov, češ naj ljudstvo raje dela. Ta politika, ki je Cerkev podredila državi (jožefinizem), mu je prinesla vzdevek »mežnar na prestolu«. V Trstu in okolici je ukazal podreti kar trinajst cerkva. Ponekod je pa naredil izjemo. V Ricmanjih n. pr. je sam povzdignil bratovščino sv. Jožefa in se je kot prvi ud — menda zaradi svojega patrona — vpisal v bratovske bukve. Te, v rdeč žamet vezane in z zlato zaklopko spete bukve, sem videl še pred dvema letoma v župnišču. (Nadaljevanje)

Beneška Slovenija - Kanalska dolina

IZ TIPANE

V noči 17. septembra je huda nevihta zajela vse vasi naše občine. Utrgal se je oblak in kmalu je bilo vse poplavljenno. Potoki in hudourniki so prestopili bregove in odnašali drevje ter zemljo. Potok, ki teče skozi vas, je odnesel most. Hiše in hlevi so bili preplavljeni, tudi iz tal je vrela voda. Vse ceste so bile razrite ali zasute s plazovi. To se je zgodilo letos že tretjič. Ze dvakrat prej je toča uničila pridelke.

Največja revščina se nam obeta za to zimo, če nam oblastva ne prihitijo na pomoč.

PODBONESEC

V noči med 21. in 22. septembrom je bilo hudo neurje v gornjem koncu Nadiške doline. Kakor iz škafa je lilo vso noč. Hudourniki so divje razsajali, podirali zidove ter poplavljali travnike in njive. Nadiža je tako močno narasla, da je odnesla podboneški most in poplavela ves Podbonesec. Tudi v Sciglah, Lazeh in drugih okoliških vaseh je voda kar drla po hišah in drugo jutro so morali poklicati gasilce iz Čedadu, da so izčrpali vodo iz hiš in kleti. Ceste, ki so bile že doslej slabe, so bile razrite in zasute z gručem. Kamorkoli se ozreš, vidiš v okolici plazove. Naši ljudje so obupani in gledajo s skrbjo v bodočnost. Letos ni v hribih skoraj nobenega pridelka. To bi bila zares lepa prilika za naše deželne in državne poslance, da bi se za nas zanimali in nam priskočili na pomoč in prisilili oblastva, da store kaj resnega za naše ljudstvo, ki živi v veliki bedi. Doma ni dela ne kruha, zato ljudje bežijo in se premnogi selijo v tujino, v Kanado in drugam, kjer doživljajo razočaranja. Že mnogim se je zgodilo, da so se morali spet vrniti domov. Skrajni čas je, da se oblastva resno zgamejo in poskrbijo našemu ljudstvu v Beneški Sloveniji dela in jela. Cudimo se državni upravi, da tako zanemarja potrebe te naše deželice in njenega ljudstva.

OVČJA VES

V ponedeljek, 4. t. m., so v večernih urah mašli na cesti nezavestnega Kanduča Franca iz naše vasi. Nemudoma so ga prepeljali v bolnišnico, kjer so mu ugotovili več telesnih poškodb. Očitno je bil žrtev prometne nesreče. Povožiti ga je moral avtomobilist, ki tega ni opazil ali pa je brezvestno izginil, kar se v takih primerih tudi večkrat zgodi. Pristojna oblastva raziskujejo, kako je prišlo do nesreče.

VZGOJNI KOTIČEK

Mladina in kino

Kino je za sodobnega človeka najmočnejši vir duševne hrane. Saj mu nadomešča gledališče, glasbo, knjigo in časopis. Vse, prav vse mu nudijo kino-predstave za razmeroma majhen denar. Ali je potem čudno, če ljudje nimajo več smisla za gledališče ali za lepo knjigo? Tako kakor za odrasle je kino privlačen tudi za mladino. Saj ni čudno. Nobena živa beseda ni tako močna kakor film, ki v jasnih slikah in v logičnem razvoju prikazuje vse sončne in senčne strani človeškega življenja, lepoto narave, razvoj tehnike, gospodarstva itd. Filmska tehnika se je posebno v zadnjem desetletju tako izpopolnila, da človek včasih kar strmi nad takim napredkom.

Načelno torej nismo proti kinu, nasprotno smo prepričani, da bi bil lahko film v sedanji tehniki najboljšo sredstvo za vzgojo in umski dvig širokih narodovih plasti, če bi izostale predstave, ki posebno mladino odvajajo od pravih življenjskih vprašanj, jo uspavajo in moralno uničujejo.

Kako velikega pomena je n. pr. film za boljše razumevanje zgodovinskih dogodkov ali zemljepisnih in prirodopisnih pojmov.

Prikažite otroku na filmskem traku divji afriški ali azijski pragozd, pa boste videli, kako bo požiral sliko za sliko. Otrok v jasni in lepi sliki občuduje lepoto narave, različne človeške rase, gospodarski in kulturni napredek raznih narodov, živali, rastlinstvo itd. Razen takih so važni za mladino tudi filmi, ki prikazujejo življenje velikih mož, njih delo in borbo za obstanek. Taki filmi vlivajo mladini pogum in voljo do dela in jo privedejo do spoznanja, da si lahko samo s poštenim in napornim delom ustvarijo boljše bodočnost.

Pa si oglejmo še senčne strani filma. Znano je, da mladina v Trstu zelo rada poseča kino-predstave. Najbolj ji ugajajo razni pustolovski filmi. Čim več pretkanosti, tem bolj ji ugajajo. Kaj naj pričakujemo v življenju od mladega človeka, ki dan za dnem gleda v filmu razne neprimerne prizore, umore in prevare? Ali ni to prava visoka šola za zločince? Nikjer ni pozitivne, ustvarjajoče sile, ki bi dvigala mlado dušo k višjemu, duhovno bogatejšemu življenju.

Ves naš trud in vse naše vzgojno prizadevanje bo zaman, če ne bomo mladine odtegovali od neprimernih kino-predstav. Film mora mladega človeka umsko izpopolnjevati in moralno dvigati, ne pa uničevati.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Ob stoletnici rojstva nadškofa Sedeja

Dne 10. oktobra 1854. leta se je rodil v Cerknem pod trdno streho št. 14 deček, ki so mu pri krstu dali ime Franc. Pred njim se je rodila sestra Mica, sledili so mu bratje Anton, Miho, Andrej in Janko. Mati Marija je bila iz ugledne Bevkove družine. Stric Jakob je »Anžigovcu«, tako so po domače rekli Sedejevi hiši, dejal: »Daj fanta v šole, še škof bo.« In oče Lovre je res poslal Franceta v goriške šole. Stanoval je v ulici Formica, kot gimnazijec pa v malem semenišču. Hranil se je pri frančiškanih na Kostanjevici, a le malo časa. Ze čez nekaj dni je pisal očetu, da ne mara prosjačiti in nato mu je brat Tone nosil peš vsak mesec živeža v Gorico.

Gimnazijo je obiskoval v ulici Mameli, kjer je danes državna knjižnica. Bil je vedno odličnjak, na prvem ali drugem mestu, vedno resnega značaja; ljubil je glasbo, bil je odličen pevec in kot nižješolec se je v prostem času učil stenografije.

Po končani gimnaziji je stopil v bogoslovje, kjer sta ga poučevala tudi profesorja Zorn, poznejši goriški nadškof, in Valussi, ki je pozneje postal tridentinski škof. 27. avgusta 1877 je pel novo mašo v Cerknem. Njegov rojstni boter Anton Seljak mu je ob tej priliki dal sledeča napotila: »Od polдне do polдне, od polnoči do polnoči si dolžan delati in ne kot doktorji od devete do enajste in od treh do štirih.« In tega se je pokojnik skoraj dobesedno držal. Leto dni je bil kaplan kar v domači fari. Pri njem so se zbirali vsak večer pevci. Nadškof Gollmayer ga je drugo leto poslal na dunajski Avguštinaj. Z vso vnemo se je oprijel študija orientalskih jezikov in svetopisemskih ved, iz katerih je tudi doktoriral. S podporo Avguštinaja je potoval v Palestino in se poglobil v orientalistiko, v kateri je postal odličen strokovnjak. Pozneje je bil imenovan za ravnatelja Avguštinaja in tedaj je v počitnicah prepotoval Balkan, Italijo, Francijo in Nemčijo.

Ko se je vrnil z Dunaja, je bil nekaj časa kaplan v Gorici na Travniku in je medtem poučeval v bogoslovju hebrejščino in koraino petje v malem semenišču. Za glasbo pa se je tako močno zanimal, da je ustanovil v Gorici Cecelijansko društvo. Leta 1889 so ga pozvali na Dunaj za rektorja Avguštinaja, kar je pa tedaj veliko pomenilo, kajti ravnatelj tega bogoslovja so navadno postali škofje. Med tem časom mu je umrla ljubljena mati, pet let prej pa so mu pokopali očeta.

Leta 1898 je zasedel stolico sv. Hilarija in Tacijana v Gorici kardinal Missia. Novi nadškof je potreboval značajnih in vnetih delavcev. Pozval je k sebi dr. Sedeja in ga imenoval za kanonika in stolnega župnika. V bogoslovju je predaval tudi novi zakon, obenem pa je bil član deželne šolskega sveta in nadškofijski nadzornik slovenskih in nemških šol. Po smrti nadškofa Jordana leta 1905 je bil imenovan za goriškega nadškofa. Posvetili in ustoličili so ga 25. marca 1906 škofje Mayer z Dunaja, Jeglič iz Ljubljane, Nagl iz Trsta in Mahnič s Krka.

Koncert zbor Slovenke Filharmonije

Nova koncertna sezona tržaške Glasbene Matice se je začela pretelko soboto s koncertom zbor Slovenke filharmonije iz Ljubljane pod vodstvom primorskega rojaka Rada Simonitija.

Na sporedu so bile skladbe petih tržaških skladateljev, in sicer dve novi pesmi Ubaldia Vrabca, ki sta se takoj prikupili; težavna in prelepa Barčica Marija Kogoja; dramatična Sirota Jerica dr. Danila Svare za sopran solo in ženski zbor; dve pesmi Vasilija Mirka (prva Na trgu — preprosta pesem iz njegovih mladostnih let, druga — Pogreb na morju, nastala v novejšem času, je zanimivejša in prijetnejša) in še znanja priljubljena Venturinijeva Nocoj pa, oh nocoj.

Poleg teh sta bila zastopana še dva primorska skladatelja, in sicer sam dirigent Rado Simoniti s tremi pesmimi, in mladi A. Srebotnjak iz Postojne, ki je študent kompozicije na Glasbeni akademiji v Ljubljani, s preprosto, a občuteno Pesmijo.

Radi smo poslušali tudi ostale slovenske pesmi: Hajdrihova Hercegovska nas je spominjala na starejše čase, na dobo, ko je ta pesem nastala, a je v ponovni tržaški izvedbi oživela vsa njena aktualnost; obe Lajovčevi pesmi za ženski zbor sta zabavali s svojo duhovitostjo; Maroltova Ribniška je postala že kar obvezna točka, kadar nastopata Tone Kozlevčar, simpatični »rešetar«, in Tone Petrovič. Pesem je postala tako popularna zaradi njene posrečene in duhovite interpretacije. Vedre Adamičeve Pastirske so zaključile spored.

Največjo zanimivost v programu je predstavljala izvedba nekaterih tujih pesmi, kar se dogaja pri nas zelo redkokdaj. Ruski skladatelj Aleksander Grečninov, čigar pesem smo poslušali, nam je po klavirskih skladbah, ki jih rada igra naša mladina, in po nekaterih samospelih. Redkokdaj pa srečujemo ime ruskega skladatelja Sergeja Tanjejeva, čigar Sončni vzhod je vzbudil v nas občutje razsežnosti in veličastja.

Najzanimivejša točka in najdragocenejša redkost so pa bile tri pesmi francoskega skladatelja Mauricea Ravela, ki spada ne le med najvidnejše skladatelje našega stoletja (umrl je l. 1936), ampak tudi med najgenialnejše skladatelje vseh časov.

Pri teh pesmih, kakor tudi pri Švarovi Siroti Jerici in Adamičevih Pastirčkah, je nastopila kot solistka sopranistka ljubljanske Opere Sonja Hočvarjeva. Njenemu mehkeemu glasu se družita mila interpretacija in na mestih, ki to zahtevajo, dramatična moč.

Alojz Kumer

NOVA PESMARICA

Tre dni je izšla knjiga, ki smo jo pogrešali, odkar so se po vojni zopet odprle naše šole. Šolska oblast je temu pomanjkanju odpomogla s tem, da je delo uvrstila med učne knjige. S tem je ustregla predvsem mladini, toda knjiga veže vsakogar že po svoji prikupni zunanji opremi in po bogati vsebini. Uporabljali jo bodo z velikim veseljem ne le dečki in deklice v šolski dobi, temveč bo našla pot tudi v slovenske družine. Iz nje bodo črpali mladeniči in dekleta, ki ohranijo lep spomin na šolo, iz nje bodo pele mlade matere detetu uspanke. Uporabljale jo bodo okoli mize zbrane družbe in člani pevskih društev. Kjerkoli je v hiši mala domača knjižnica, naj bo delo na častnem mestu.

Tretjina knjige vsebuje pojasnila in navodila za učenje petja po notah (okoli 50 strani). Sledijo pesmi, ki so razvrščene tako, da gredo od najlažjih do bolj zahtevnih. Pesmi je 180, mnogo je narodnih in ostale umetne so prirejene za mladinski zbor.

Pesmarico je sestavil znani tržaški skladatelj in glasbeni pedagog Ivan Grbec.

Šolska oblast je določila čim nižjo ceno, da si vsakdo knjigo lahko nabavi.

„Kar je res in kar je pravično, to mora odsevati iz človeških besedi in dejanj, četudi je ves svet proti temu!“

(Janez Evangelist Krek)

OSEBNOST VELIKEGA MOZA

Pisec teh vrstic je imel srečo, da je že kot gojenec malega semenišča blagopokojnega škofa dobro poznal. Po prvi svetovni vojni je imel še več prilik in stikov, tako da je mogel od blizu še bolj spoznati njegovo osebnost in zlasti še njegov kremeniti in necmahljivi značaj. Njegova trdna in vztrajna volja, ki se je odlikovala po izredni hrabrosti, je vzbujala še večje občudovanje kot njegova učenost. Bil je zares nadvse čilichen škof, ki ga je odlikovala dejanska pravičnost in vnema za duhovno in pravičnega napredek vseh narodnosti v nadškofiji: Slovencev, Italijanov in Nemcev.

Vsi peklenški naklepi fašizma, ki je napovedal narodno smrt Slovencev, so se razbili ob kremeniti skali slovenskega in katoliškega velikana. V prvi svetovni vojni se je proslavil belgijski primas kardinal Mercier s tem, da je organiziral duhovni odpor Belgijcev proti zavojevalni nemški armadi, a nič manjši ni bil lik našega pokojnika. Saj je moral dan in noč skozi več kot desetletje odbijati strupene napade fašizma na temelje univerzalnega katolicizma. Glavna težnja fašizma proti Slovencev je bila popolno iztrebljenje slovenskega jezika iz cerkve. Dosledna obramba temeljev Cerkev in vere v odnosu do raznih narodov je največja zgodovinska zasluga značajnega Cerklijana. Kako majhni so bili policijski šefi, tajniki fašistovske stranke in fašistovski prefekti pred slovenskim nadškofom, ki so ga zlasti Furlani smatrali za svetega moža. Tedaj (1930) je fašistovska nahujskana množica vdirla v naše cerkve na Travniku in v Krombergu ter drugod, motila cerkvene obrede, zlasti misijone, in prtepala slovenske vernike ter celo duhovnike. Nadškofijsko palačo je pomazala s sramotilnimi napisi: »Smrt svinji Sedeju!« Kvestorju Modestiju, ki ga je uradno obiskal in izjavil, da ne more več jamčiti za mir in red v mestu in na deželi, če se ne ukinejo slovenske pridige, je nadškof Sedej mirno in dostojanstveno odgovoril, ko ga je za roko posprejal do izhoda: »Nemudoma javite Mussoliniju, da ne morete več ostati na svojem mestu, ker niste zanj sposobni.«

Tu je treba tudi poudariti, da je bil dr. Sedej edini visoki cerkveni dostojanstvenik v vsej Italiji, ki se ni udeležil fašistovskih »plebiscitnih« volitev leta 1929; od njegovega sklepa ga niso mogli odvrti niti uradni obiski prefekta in kvestorja niti prijateljske prošnje sošolca Bombija, tedanjega senatorja in goriškega župana. Kolika neizprosna doslednost in hrabrost moškega značaja!

Kljub razburkanim časom in nasilni povojni dobi je naš slavljenc mirno in tiho opravil versko-kulturno obnovo v svoji nadškofiji. Bil je odličen organizator in velik ljubitelj lepega cerkvenega petja. Posebno rad je gojil skupno ljudsko petje. Nad vse je bil vnet za lepoto božje hiše. Goriška dežela mu mora biti zares hvaležna, če ima toliko lepih cerkva. Bil je velik pospeševatelj in gojitelj cerkvene umetnosti. Polni modrih resnic in kakor iz bron izklesani so njegovi pastirski listi.

Najbolj ga je morda odlikovala izredna ljubezen do mladine in do dijaštva. Marijine organizacije in slavna Prosvetna zveza so mu prirasle globoko k srcu.

Dobro organizirana dežela, odlično izgrajena duhovščina, versko in duhovno prenovljena mladina, ljubezen in spoštovanje, ki ju je užival tudi pri italijanskih vernikih in političnih nasprotnikih, zakoreninjenost v slovenskem ljudstvu so bili neprodiren zid, ki ga je napravil nedotakljivega tudi za nasilni fašizem.

Največji spomenik svojega silnega duha in vztrajne volje ter znamenje dejavne ljubezni do mladine si je pa postavil sam v zgradbi najlepšega, zdravega in največjega modernega dijaškega zavoda v tedanji srednji Evropi, knezoškofijskega semenišča na posestvu vdove Boeckmann.

V nedeljo, 10. oktobra, bodo slovenski duhovniki odkrili na Sedejevi rojstni hiši v Cerknem spominško ploščo. Tej skromni spominski slovesnosti, ki naj bo izraz ljubezni, spoštovanja in hvaležnosti slovenskega naroda do velikega zadnjega goriškega metropolitana, bodo v duhu prisostvovali zlasti vsi goriški Slovenci. Ob tej priliki se bomo zamislili v veliko zgodovinsko resnico, ki jo je napisal v posvetilnem pismu tržaško-koprski škof dr. Alojzij Fogar za 25-letni jubilej Sedejevega nadškofovanja 1931. leta: »Čistost in pobožnost ti venčata zmagovalno čelo in ti, ponižni, a ne ponižani, napadani, a ne premagani, si velikani, ki z božjo pomočjo spet potrjuje slavo katoliškega episkopata.«

Mi pa, ki smo prepričani, da pokojnik uživa večno blaženost pri svojem Stvarniku, ga prisrčno prosimo, naj moli za svoj križan slovenski rod, kakor je nanj mislil in zanj nenehno delal vse svoje življenje do poslednjega diha.

GOSPODARSTVO

STROG ZAKON PROTI PONARE- JEVALGEM VINA IN KISA

Znano je, da se širi rečenica »Vino se dela tudi iz grozdja«, tako kot da bi v Italiji bilo v prodaji več ponarejenega kot pristnega vina. Res je, da je danes v Italiji mnogo zelo spretnih »vinskih industrijalcev«, ki vsako leto »fabricirajo« na stotisoče hektolitrov vina iz smokv, rožičev in drugega sadja ter sladkorja. S tem brezvestnim lovom za lahkim dobičkom so ti vinski tvorničarji samo poglobili vinsko krizo, ki je redni pojav v Italiji, in tako oškodovali milijone vinogradnikov, pa tudi vinskih potrošnikov.

Kaže pa, da je z novim, zelo strogim vinskim zakonom (31. julija 1954 št. 561) napravljen temeljit konec vsakemu ponarejanju vin. Zakon določa naslednje:

1. Kdor za prodajo pripravlja mošte, vina, vermut in druge vinske pijače iz sladkih snovi, ki ne izvirajo iz svežega ali ovelega grozdja, je kaznovan z globo 100.000 lir za vsakih 100 kg izdelka, najmanjša globa pa znaša 200.000 lir. Torej 1000 lir globe na liter pijače!

2. Prefekt določi rok, do katerega se mora prijaviti, kdor hoče izzvati umetno kipeenje vinskih pijač. Kdor ne bi pravočasno javil, bo kaznovan z globo 100 do 400 tisoč lir.

3. Z globo 50 do 300 tisoč lir bo kaznovan, kdor neupravičeno drži v zalogi suho grozdje ali izdelke iz istega, sladkorne snovi, ki ne izvirajo iz svežega ali ovelega grozdja, ter tropine in vinček (petijot).

4. Kdor prodaja pijače pod 1., bo kaznovan z globo 10.000 lir za vsak stot blaga, a globa ne more biti nižja kot 100 tisoč lir.

Zaradi posebno hudih prestopkov more oblastvo odrediti, da se podjetje za dobo do 12 mesecev zapre, blago pa zapleni.

Enake globe so predvidene tudi za pripravljanje in prodajo kisa iz oetne kisline.

Poleg globe mora kršitelj plačati tudi stroške za objavo razsodbe v dveh časopisih, ki sta najbolj razširjena v okolišu, kjer se je prestopnik izvršil.

Kaže, da bodo zakon dejansko strogo izvajali. V ta namen so že pomnožili osebje pri ustanovah, ki imajo nalogo nadzirati pristnost vina in kisa. Zakonodajalec pa kliče k sodelovanju tudi prebivalstvo, ki naj javi morebitne kršilce zakona in tako pomaga ščititi ljudsko zdravje in delo vinogradnikov.

PRED SETVIJO OZIMNE PŠENICE

Pri nas je najprimernejši čas za setev ozimne pšenice od srede do konca oktobra, v skrajni sili pa še prvi teden novembra. Torej je setev predurmi.

Si li že preoral za setev določeno površino? Preorji, brž ko moreš, in ne tik pred setvijo. Orji čim globlje, če ti je seveda mogoče. Pomni, da začne pšenica svoje korenine tudi meter globoko.

S čim boš gnojil? Pravilno je, če sejemo pšenico na zemljišče, ki je bilo spomladi pognojeno s hlevskim gnojem. Tako zemljišče je razmeroma rahlo in ga boš jeseni gnojil de z umetnimi gnojili. V poštev pridejo 3 temeljna gnojila, in sicer za vsakih 100 kv. metrov zemljišča po 5 do 8 kg superfosfata

(perfosfata), po 2 kg žveplenokislega amoniaka (solfato ammonico) in 2 kg kalijeve soli (sale potassico). Gnojila raztrosi in poravnaj že pred setvijo. Ali si jih že sploh pripravil?

Če boš sejal s strojno sejalko, prihraniš na semenu in setev je bolj enakomerna. Tudi poznejše čiščenje plevela bo olajšano.

Pred setvijo moraš seme razkužiti, za kar je najprimernejši prah Caffaro, in sicer premešaš 200 do 300 gramov tega prahu s 100 kg pšeničnega semena.

SMRAD V HLEVU

je posledica izhlapevanja žvepleno-ogljikovih in amonijevih plinov. Amoniak je dušična spojina, dušik pa ena najdragocenejših snovi za gnojenje zemlje. Zato dela zelo pametno, kdor v hlevu skuša uloviti amoniakove pline: na ta način izčisti zrak in pridobi dragoceno gnojilo.

Amoniakove pline ulovimo v hlevu na sadro (gesso agricolo), katero raztrosimo po hlevu, predvsem v neposredni bližini okoli živali. Dobro storiš, če raztrosiš dnevno vsaj po 1/4 kg sadre okoli vsake odrasle živali.

Seveda zavisi smrad v hlevu tudi od slabega zračenja. Kot prija tebi dober, čist zrak, tako prija in koristi tudi živali, ki pa si sama ne more pomagati, ker je priklenjena. Torej!

VINSKA LETINA V ITALIJI

V splošnem pričakujejo letos nekoliko slabšo vinsko letino od lanske. Pridelek bo znatno manjši v Piemontu, Toskani, Laciju in Puljah, večji pa v Emiliji in Benečijah. Iz Emilije prihajajo vesti, da trte niso nikdar tako obrodile kot letos. Kar se tiče žlaht-

nosti vin pa računajo, da bo boljša, in sicer od 1 do 1 in pol stopinje alkohola.

Trgatev se je povsod zakasnila, ponekod celo za 3 tedne.

GOSJA JETRCA

so važen izvozni predmet Madžarske. V znanih pariških in londonskih restavracijah je po njih veliko povpraševanje.

Skoraj neverjetno se sliši, da dosežejo jetra ene gosi srednjo težo 600 gramov, včasih celo 1 kg. Seveda so to jetra šopanih gosi, umetno pitalih, kar delajo tudi naši kmetje, še pogosteje pa furlanski.

Gos začnejo pitati, ko tehta 4 kg. Za opitanje ene živali porabijo 20 do 25 kg kornuze, začetkoma v zrnju, pozneje v obliki svalkov — podolgovatih cmokov iz moke — in končno v obliki mlečnih svalkov. Mast se nabira pod kožo, v trebušni duplini in tudi v notranjosti jeter.

Jetra predelajo v pastete in izvažajo; v zadnjem času pa prodajajo predvsem sveža jetra. Pastete delajo na način, ki je tajnost madžarske konzervne industrije.

ITALIJANSKI RIŽ JE V KRIZI

Italijanski riž spada med najboljše na svetu. Zato je bilo doslej mnogo povpraševanja po tem rižu in za izvoz ga ni bilo nikoli dovolj. Tako je bilo do letos, sedaj pa je drugače. Na eni strani se je pridelovanje riža v mnogih državah razširilo in izboljšalo ter je zato konkurenca večja, na drugi strani pa je inozemski riž mnogo cenejši od italijanskega. Če je hektarski donos 50 q riža, znašajo stroški približno 6000 lir za vsakih 100 kg. Na trgu pa dobimo za 100 kg riža 6.500 lir. Vidimo torej, da je dobička zelo malo, niti 10%. Kaj bo, če cene še padejo? Saj je lahko dobiti 100 kg inozemskega riža za 5.000 lir.

V Sportni bregled

NOGOMET

Preteklo nedeljo so odigrali III. kolo italijanskega nogometnega prvenstva v znamenju dokajšnjih presenečenj. Nedeljski rezultati so pokazali, da utegne biti nadaljnje tekmovanje precej zanimivo. Enajstotice počasi urejajo svoje vrste in s časom bomo lahko gledali soliden nogomet.

Triestina je delno zadovoljila svoje občinstvo, ki je bilo prejšnjo nedeljo močno razočarano. Če bi se to nedeljo ponovila slaba igra domačega moštva, bi bil v bodoče stadion »Valmaura« bolj prazen. To priča tudi nedeljska udeležba, ki je bila mnogo manjša kot navadno. Več življenja sta dala igri Sabattella in Curti, ki sta z duhovitimi akcijami sejala strah v nasprotnikovi obrambi. Opaziti je bilo, da sta za razred boljša od svojih kolegov. Največ življenja pa je pokazal v napadalni petorici Secchi, ki postaja prodoren igralec, obenem pa je smiseln graditelj napada. Rezultat precej ustreza poteku igre.

Največje presenečenje v »sisalskih« vrstah pa je redki slučaj, ko si bosta dva »trinastkarja« razdelila 216 milijonov lir.

Tudi za jugoslovanski nogomet je bila pretekla nedelja pomembna. Na sporedu so imeli kar tri mednarodna srečanja. Na Dunaju sta se pomerili moštvi Avstrije in Jugoslavije, v Zagrebu pa mladi reprezentanci Jugoslavije in Avstrije ter v Beogradu tekma mladinskih moštev Jugoslavije in Grčije. Najpomembnejše za Jugoslavijo je bilo dunajsko srečanje. Dunaj je bil strah za jugoslovanski nogomet. Toda to pot so »plavci« lepo igrali in dosegli neodločen rezultat 2:2. Bobekovo moštvo bi se lahko vrnilo tudi z zmago, če ne bi Avstrijci, kar se redkokdaj zgodi, izsilili neodločen rezultat z ro-

ko. Zadnji gol je namreč dosegel Haumer s podstavitvijo roke pred Bearovimi vrati. Jugoslovanski napad sta vodila duhovita Vukas in Bobek. V obrambi je »čistil« dolgi Horvat. Beara je bil odličan, oba gola sta bila neubranljiva.

V Zagrebu je bil rezultat 1:1, v Beogradu pa so »mladi« Jugoslovani prepričljivo zmagali z 2:0.

LAHKA ATLETIKA

Na atletskem tekmovanju v Kopenhagenu je Danec Gunnar Nielson dosegel nov svetovni rekord na 880 m s časom 1:48.6.

Ameriška atletska sezona je v glavnem že končana, vendar so se najboljši ameriški atleti še enkrat zbrali v Pasadeni, kjer so dosegli mnogo odličnih rezultatov. Tako je mulat Bill Miller vrgel kopje nič manj kot 81,29 m. Ravno tako uspešen je bil svetovni rekorder v metu diska Fortune Gordien, ki je zalučal svojo ploščo 60,09 m. Vendar njegov rezultat ne bo priznan za svetovni rekord, ker so pri naknadnem tehtanju ugotovili, da je bil disk za 28 g prelahak.

V Bukarešti je Madžar Csermak vrgel kladivo 60,82 m. To je eden najboljših letošnjih rezultatov v tej panogi.

V kolesarski dirki »od Triglava do Jadrana« je nepričakovano zmagal mladi Žižek iz Maribora. Pri nogometni tekmi Racing (Paris) : Anderlecht (Bruselj) se je dogodil izreden dogodek. Bruseljski srednji krilec je s tako silo odbil z glavo oster strel žoge, da je slednja eksplodirala. »Trdoglav« Belgijec je opazil samo to, da ima pokvarjeno frizuro. Res edinstven primer.

NAMIZNI TENIS

Slovensko dijaško društvo »Simon Gregorčič« v Gorici priredi v nedeljo, 10. oktobra t. l. ob 10. uri namiznoteniški turnir, katerega se lahko udeležijo srednješolci, akademiki in drugi. Na razpolago so razne nagrade. Vpisovanje vsak večer na sedežu društva, ul. Ascoli 1-1, od 20. do 21. ure. Odbor.

ZA NAŠE NAJMLAJŠE

Tarzan, sin džungle

št. 20

Mornarji so nosili zaboje, nenavadna petorica pa jim je sledila. Ko so prišli do koč, so našli Tarzanovo pismo. »Hej profesor,« je zaklical nekdo iz tolpe, »preberite te vražje čačke!« Stari gospod je prečital in zamrmral: »Zelo zanimivo.«

Neki mornar ga je pograbil za ovratnik in mu zarjovel v uho: »Beri glasno, buteca!« Profesor je čital: »Ta hiša je Tarzanova. Ubil sem mnogo zveri in črnih ljudi. Pustite vse moje stvari pri miru Tarzan!«

Kdo je Tarzan? Spačen mornar je izustil ostudno kletvico. Mladi mož je od jeze prebledel. »Naše častnike ste pomorili, nas oropali, zdaj držite vsaj jezik za zobmi, drugače vas zadavim z golimi rokami!«

Zaničljivo je obrnil mornarju hrbet in odšel. Mornarjeva roka je skrivaj segla po samokresu, a z bližnjega drevesa je opazovalo dvoje bistrh oči. Tarzan je videl, kako so opazovali pismo in kako se je vnel prepir.

Mornar je prav tisti, ki je prejšnji dan umoril svojega tovariša. Zdaj je vse kazalo, da čaka tudi mladega moža krvava smrt. Tarzanova roka, s kopjem oborožena, se je pripravljala za lučaj.

Tako se je zgodilo v istem trenutku troje različnih stvari. Mornar je pomeril samokres mlademu možu v hrbet, dekle je kriknilo in ga s tem posvarilo, iz goščave pa je priletela puščica in se zasadila mornarju v desno ramo.

Mornarji so s samokresji začeli stikati za nevidnim sovražnikom. Ranjenec je na tleh ječal. Clayton — tako se je imenoval mladi mož — je pobral ranjenčev samokres. Medtem sta se Janin oče in profesor odstranila.

»Kdo je bil?« je vprašala Jan. »Najbrže nas skrivnostni Tarzan že opazuje,« je odvrnil Clayton. »Stopi v koč, jaz pa poiščem tvojega očeta.« S temi besedami je dal Jan samokres, sam pa je krenil v džunglo.

Skrivnost

DRJA FU-MANČUJA

ROMAN - Spisal: Sax Rohner - Prevedel: A. P.

Le malokatero duševno stanje, mislim, vzame človeškemu živčevju toliko sile kakor prepričanje, da se bliža zlo.

Toda tisto brezdelno čakanje, kot smo mi takrat v Redmoatu čakali na udar, za katerega smo vsi dobro vedeli, da visi nad nami, je s svojo živčno napetostjo prekosilo vse, kar sem bil doslej podobnega doživel.

Samemu sebi sem se zdel, kakor da bi bil privezan na azteški žrtvenik in bi duhovnov nož bil dvignjen nad mojo glavo!

Skrivne in zle misli so nas obdajale, sile, proti katerim nismo imeli orožja. Kakor je bilo grozno, sem hvalil Boga, da je tako kmalu prišlo do viška. In prišlo je dovolj nepričakovano, tako da smo se iznenada znašli v tisti mirni norfolški domačiji v spopadu z eno izmed zagenetnih strahot, ki so bile značilne za Fu-Mančujeva podjetja. Prišlo je nad nas še preden smo se tega zavedli.

Ko smo sedeli v somraku na mali terasi, sem razmišljal, kakšen pokoj je obdal našo okolico, da človek ni mogel razumeti bojazni, da smo blizu žalostnih dogodkov. Zdajci je pes, ki je bil ves dan

krotek bolnik, spet pričel tuliti, in videl sem, kako je Greba zadržela.

Pogledal sem Smithu v oči in pravkar hotel predlagati, da bi se preselili noter, ko je bila družba pregnana na bolj viharen način. Prepričan sem, da je navzočnost dekleta pripravila Denbyja do osebne želje, da bi se odlikoval. Kakor sem se kasneje spomnil, se je njegov pogled po mraku le redkokdaj odvrnil od grmičevja, razen kadar je pogledal Grebo. Zdaj je iznenada divje planil kvišku, prevrnil stol in se spustil po trati nizdol k drevju.

»Ali ste videli?« je kričal. »Ali ste videli?«

Očitno je imel s seboj revolver, zakaj od roba gošče je jeknil strel in, ko se je zablistalo, smo videli Denbyja z dvignjenim orožjem.

»Greba, idi noter in zapahni okna,« je zaukazal Eltham. »Mr. Smith, ali hočete iti v grmovje od zahodne strani. Dr. Petri, vi pa od vzhoda. Edwards, Edwards...« in že je zbežal dol po trati z gibnostjo mačka. Ko sem se podal v nasprotno smer, sem slišal od spodnjih vrat vrtnarjev glas in razumel sem Elthamov načrt. Treba je bilo obkoliti grmičevje. Se dva strela sta zazvenela in dva bliska sta zasijala iz srede gošče; potem je bilo čuti glasen krik — zdi se mi, da Denbyjev — potem pa še en zaduščen vzklík.

Sledila je tišina, ki jo je motilo le tuljenje buldoga. Zdirjal sem skozi cvetlični vrt, skočil brezobzirno čez grede krvomočnic in sončnic ter se zakadil skozi grmovje do brestov. Bolj stran na moji levi sem slišal Edwardsovo vpitje in Elthamov odgovarjajoči glas.

RADIO TRST II

Nedelja, 10. oktobra ob 8.45: Kmetijska oddaja. 9.30: Vera in naš čas. 13.00: Glasba po željah. 19.00: Novice iz delavskega sveta. 20.45: Verdi: TRAVIATA, opera v 4 dejanjih.

Ponedeljek, 11. oktobra ob 14.25: Zenski kvintet. 19.00: Mamica pripoveduje. 20.15: Zbor Slovenske filharmonije. 22.00: Književnost in umetnost. 22.15: Beethoven: Simfonija št. 9.

Torek, 12. oktobra ob 13.00: Glasba po željah. 14.00: Vaški kvintet. 18.40: Koncert tenorista Pavla Pckornjaja. 19.00: Šola in vzgoja. 21.00: Radijski oder — Herbert Hugh: ZA LJUBEZEN ALI DENAR, igra v 3 dejanjih.

Sreda, 13. oktobra ob 19.00: Zdravniški vedež. 21.00: Aktualnosti. 22.00: Književnost in umetnost. 22.15: Berlioz: Romeo in Julija.

Četrtek, 14. oktobra ob 13.00: Slovenski vokalni oktet. 18.40: Koncert sopranistke Ersilije Downing. 19.00: Mamičina povestica. 20.05: Zenski tercet. 21.00: Dramatizirana zgodba: Detela — SPOMINSKA PLOŠČA. 22.30: Čajkovski: Simfonija št. 4.

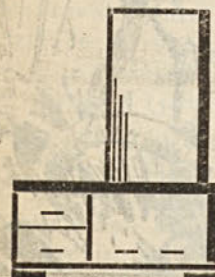
Petek, 15. oktobra ob 13.00: Glasba po željah. 21.00: Tržaški kulturni razgledi. 21.15: Zbor Slovenske filharmonije. 22.00: Književnost in umetnost. 22.15: Iz angleških koncertnih dvoran.

Za zdravje in dober okus

Radenska voda

Uvoznik in glavna zaloga

ZADR. KONZORCIJ TRGOVCEV
Z JESTVINAMI
Trst, Valdirivo 3 - Tel. 35-034

TOVARNA
Prinčič
KRMIN - CORMONS
TELEFON ŠT. 32

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalnice, jedilnice, kuhinje, i t d. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.

Sobota, 16. oktobra ob 13.30: Slovenski motivi. 15.00: Harmonikar Jože Paulin. 16.00: Oddaja za najmlajše — Magajna: BRKONJA ČELJUSTNIK. 19.00: Pogovor z ženo. 22.00: Liszt: Koncert št. 1.

TEDENSKI KOLEDARČEK

8. oktobra, petek: Brigita — Dragosta
9. oktobra, sobota: Diczizij — Svetina
10. oktobra, nedelja: Frančišek — Stremil
11. oktobra, ponedeljek: Nikazij — Negoslava
12. oktobra, torek: Maksimilijan — Drugislav
13. oktobra, sreda: Edvard — Rosica
14. oktobra, četrtek: Kallst — Sestrena

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 6. oktobra si dal oz. dobil za:		
ameriški dolar	627—629	lir
avstrijski šiling	23.25—24	lir
100 dinarjev	90—95	lir
100 franc. frankov	164—170	lir
funt šterling	1670—1700	lir
pesos	20—22	lir
nemško marko	145—147	lir
švic. frank	146,50—147	lir
zlato	719—723	lir

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 32. V stanovanju smo opazili majhne luknjice najprej v lesu pri oknih, potem pa na vratih in pohištvo. Ni opaziti ne črvov in ne drugih zajedalcev. Kako bi zaustavili tvorbo nadaljnjih luknjic?

Odgovor: Kdo, mislite, je povzročil luknjice? Četudi črvov ne opazite, so jih gotovo prav oni povzročili. Kdaj? Lahko že takrat, ko je še šalo drevo, iz čigar lesa je vaše pohištvo. Luknjice so bile v tem primeru zamašene z žaganjem, nato pa še pokrite z loščilom (lakom, polturo) in so se po dolgih letih zopet pojavile, ko je loščilo odpadlo oziroma izginilo. Les, posebno mehka jelovina ali smrekovina, ima vse polno zajedalcev, od katerih je posebno škodljiv tako imenovani mesni zalubnik. Loti se posebno lesa, ki ni bil v pravem času posekan ali je dalj časa ležal v gozdu. So pa tudi drugi škodljivci, ki povzročajo luknjičavost lesa. Mogoče pa je tudi, da je les postal luknjičast šele v vašem stanovanju, ker tudi tu nastopajo taki škodljivci. Nadaljnjo kvaro lesnih izdelkov boste preprečili z loščenjem (lakiranjem). Če pa v luknjicah opazite droben lesni prah, potem je potrebno črve najprej zatreti. V ta namen so v preteklosti vbrizgali — z brizgalko šivalnega stroja — v luknjice bencin in jih nato z voskom zamašili. Danes pa namažemo črviv les z »nacidom 99« in po tem pološčimo. Vsak nezavaran les postane z leti luknjičast.

Vprašanje št. 33. Rad bi vedel, če so v naših

krajih rastle češnje že za Kristusovega rojstva. Če niso, od kod so jih prinesli?

Odgovor. Pred 200 leti so v naših krajih češnje že uspevale, a najbrž samo divje. Ugotovili so, da je bila divja češnja razširjena v prazgodovinski dobi že po celi Evropi. Širile pa so jih ptice, ki so prenašale koščice. Zlahtnih češenj v dobi Kristusa pri nas najbrž še ni bilo, kvečjemu kako redko drevo. Rimski zgodovinar in prirodoslovec Plinij poroča namreč, da je zlahtne češnje zanesel v Italijo rimski poveljnik Lukul, in sicer iz Grčije, kjer so bile že takrat zelo razširjene. Od kod izvirajo? Večina naših zlahtnih vrst sadja izvira iz vzhodne Azije, predvsem iz Kitajske, kjer je kmetijstvo cvetelo že nekaj tisoč let pred Kr. rojstvom. K nam in drugam po Evropi so jih zanesli večinoma menihi, ki so sadili po svojih samostanskih vrtovih vse, kar so zlahtnega videli drugod. Tudi vinogradništvo so po Evropi razširili predvsem menihi.

Iz Gorice**ZIMSKI VOZNI RED ZELEZNIC**

Zimski vozni red na železnicah je ostal skoro isti kot letni, le zadnji večerni vlak v Trst vozi odslej nekoliko pozneje, in sicer odhaja iz Vidma ob 23.35, iz Gorice ob 0.10 in dospje v Tržič ob 0.36, v Trst pa ob 1.06.

NOVI AVTOBUSNI RED RIBIJEVEGA PODJETJA

Proga Gorica — Dol — Trst: ob delavnikih: Odhod iz Gorice ob 7.15 in 13.30, iz Trsta ob 13 in 19; ob praznikih iz Gorice ob 7.30 in 13 in iz Trsta ob 12.30 in 19.30.

Gorica — Oslavje — Steverjan: ob delavnikih: Odhod iz Gorice ob 7, 12.30, 13.30, 18; iz Steverjana ob 7.30, 13, 14.15, 18.30. Ob praznikih: Odhod iz Gorice ob 14, 18.30; iz Steverjana pa ob 14.30 in 19.

ZIMSKI URNIK ZA TRGOVINE

velja od 1. oktobra do 31. marca 1955, in sicer za vso Goriško razen Gradeža.

Pekarne so odprte od 6.30 do 12.30 in od 16. do 19. ure; mlekárne od 7. do 12.30 in od 16. do 18.30; trgovine jestvin in drogerije pa od 8. do 12.30 in od 15.30 do 19.; trgovine z želežjavo od 8. do 12.30 in od 15. do 19. ure; cvetličarne od 8. do 12.30 in od 15. do 19.; slaščičarne od 7.30 do 21.30; mesnice ob ponedeljkih, torkih, sredah, četrkih in petkih od 7.30 do 12.30; ob sobotah od 7.30 do 12.30 in od 16. do 20.; ob nedeljah so zaprte.

ZIMSKI URNIK ZA MESTNO KOPALNICO

Odslej je mestna kopalnica v ulici Cadorna odprta od 8. ure do 18.30; ob sobotah do 19.30 in ob nedeljah do 12.30. Parna kopel za ženske vsak petek od 10. do 16. ure; za moške pa vsako soboto od 9. do 16. ure in vsako nedeljo od 8. do 12. ure. Ob ponedeljkih je kopalnica zaprta.

Izdaja Konzorcij Novega lista z dovoljenjem A.I.S. Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska zadruga tiskarjev »Graphis« z o. z. v Trstu Ulica Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

»Denby!« sem zaklical in še enkrat glasneje: »Denby!«

Toda spet je zavlada molk. Zdaj je že mrak zajel Redmoat, toda moje oči so se bile že v somraku navadile teme in tako sem precej dobro videl. Nisem si drznil razmišljati, kaj naj preži pod menoj, okoli mene, pa sem se zrinil do srede goščave.

»Vernon!« se je oglasil Eltham od nekod.

»Držite se bolj desno, Edwards,« sem slišal, kako je Nayland Smith ukazal naravnost pred menoj. Z groznim in nepopisnim občutkom pretče nesreče sem se podal dalje do neke sive krpe pri brestih. Ob vnožju bukve sem se skoraj prevrnil čez Elthama. Zdajci se je pojavil Smith. Slednjič je zavil okrog velikega sleča še Edwards, da smo tako bili vsi zbrani. Za trenutek smo brez besed postali. Rahla sapica je zavela skozi listje bukve.

»Kje je on?«

Ne morem se več domisliti, kdo je to vprašal; bil sem preveč začuden in zmeden, da bi to opazil. Potem je Eltham začel vpiti:

»Vernon! Vernon! Vernon!«

Njegov glas je presejal vse, kar sem že bil kdaj slišal. Bilo je nekaj strašnega v tistem brezplodnem klicanju, tam med grmovjem, ki je krilo sam Bog ve kaj. Izza ozadja se je oglašalo slabotno lajanje psa.

»Hitro! Luči!« je zaukazal Smith. »Vsako leščerbo, ki jo imate!« In že smo jo ubrali, izogibajoč se lovorovim grmom in kosteni-kam, čez livado. Elthamovo obličje je bilo mrtvaško blede, njegova usta besno stisnjena. Opazil je moj pogled. »Bog mi odpusti!« je dejal. »Toda nocoj bi koga lahko umoril!«

Zdelo se mi je cela večnost, preden so našli luči. Navsezadnje smo se po kratki zamudi povrnilo do grmičevja. Deset minut je zadostovalo, da smo preiskali in pretaknili grmičevje, ki ni bilo zelo obsežno. Našli smo Vernonov revolver, toda nič drugega.

Ko smo se spet zbrali na trati, se mi je zdelo, da še nisem Smitha nikoli videl tako prepadlega.

»Kaj za božjo voljo naj storimo?« je zamrmral. »Kaj naj to pomeni?«

Ni pričakoval odgovora, saj bi nihče ne znal odgovoriti.

»Iščite! Povsod!« je hripavo dejal Eltham.

Zbežal je v cvetlični vrt in ko blazen začel tolči po cvetlicah, pri čemer je venomer klical: »Vernon! Vernon!« Skoraj celo uro smo iskali. Pregledali smo vsak kvadratni meter zemlje v notranjosti ograde, a nikakega sledu nismo našli. Miss Eltham se nam je tudi v tistem blaznem iskanju pridružila in razen tega je pomagalo še nekaj služabnikov. Tvorili smo prepadeno in grozno skupino, ko smo se spet sešli na terasi. Drug za drugim smo prihajali, dokler nista manjkala le še Eltham in Smith. Potem sta se vrnila skupaj, ko sta si ogledala še stopnice k dolnjim vratom. Eltham se je sesedel na bližnjo stolic in si zakril glavo z rokami. Nayland Smith je korakal sem in tja kakor žival v kletki, stisnil zobe in se vlekel za uhelj.

Nenadoma ga je prevzela neka misel, pograbil je za najbližjo svetilko in odkorakal še enkrat čez trato do grmičevja. Podal sem se za njim. Mislim, da je bila njegova misel ta, da bi presenetil koga, ki je zdaj tam prežal. S tem je presenetil sebe in nas vse.

(Nadaljevanje prihodnjič)